

Kirjastojen hyvinvointivaikutusten malli ja mittarit

Käyttöönoton konkretia 6.3.2026

- 1** Määritä käyttötarkoitus ja sitä tukeva tieto
- 2** Kerää tai poimi tarvittava tieto
- 3** Analysoi tieto ja tarkenna olennaiset asiat
- 4** Tulkitse yhdessä ja kiteytä viesti
- 5** Viesti tuloksista nyt ja myöhemmin

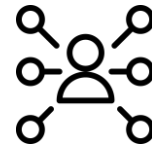
Toiminnan
kehittäminen

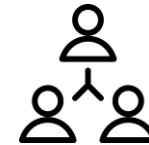
Lakisääteinen
itsearviointi

Toiminnan
raportointi

Hyvinvointi-
kertomus ja -
suunnitelma

Sidosryhmä-
yhteistyö

Päätätjä-
vaikuttaminen

Tieto	Itsearviointi + käyttäjäkysely painopistettä koskevilla täydennyksillä	Itsearviointi Vaikutusmalli	Itsearviointi Käyttäjäkysely Kirjastotilastot	(Laajaan) hyte- kertomukseen sopiva väestömittari Vaikutusmalli	Kirjastotilastot Vaikutusmalli	Käyttäjäkysely Väestötilastot Kirjastotilastot
Analyysi	Määrällinen yleiskuva kokonaisuudesta ja tarkempi analyysi painopisteestä	KIDS laadullinen analyysi	Määrällinen analyysi muutoksesta suhteessa edelliseen tiedonkeruuseen	Kirjaston vaikutuspolkujen ja kehittämiskohteiden tunnistus yo. tavoitteessa	Kuvaus kirjaston toiminnasta, vaikutuksista ja keskeisistä tunnusluvuista	Tavoitetta perustelevat luvut onnistumisista tai tarpeista
Tulos	Tunnistetut kehittämistarpeet yleisesti ja painopisteestä	Arviointi toiminnan kehittymisestä tarkastelujaksolla	Raportti toiminnan toteumasta ja käyttäjäkokemuksen muutoksesta	Kirjaston tavoitteiden kirjaus hyvinvointi-suunnitelmaan	Lisääntynyt ymmärrys kirjaston toiminnasta ja vaikutuksista	Validoitu perustelu ja/tai lisääntynyt ymmärrys kirjaston vaikutuksista
Frekvenssi	2-4 vuoden välein	2-4 vuoden välein	Tilastot vuosittain, tiedonkeruut vuorovuosittain	4 vuoden välein	Tarvittaessa	Tarvittaessa, 4 vuoden välein

Aineistot

Valmiit tietolähteet

- » Kirjastotilastot
- » Celian tilastot
- » Tilastokeskuksen kulttuuritilastot ja kulttuuritilastojen taulukkopalvelu
- » THL:n väestökyselyt
 - Kouluterveyskysely lapsista ja nuorista
 - Terve Suomi aikuisista
 - Monika vieraskielisistä aikuisista
- » TEA-viisari kuntien toimista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä

Esimerkkejä Lukutaito, tiedon saatavuus sekä sivistys –polun indikaattoreista ja mittareista

Mitattava asia	Mittari	Taso	Tietolähde
Kirjaston saavutettavuus	Kirjasto 3 km (% asukkaista)	Kunta	Tilastokeskus, kulttuuritilaston taulukkopalvelu
E-aineistojen lainaus	E-aineiston lainausmäärä	Kunta	Kirjastotilasto
Nuorten lukuharrastus	Lukee kirjoja omaksi ilokseen vähintään kuukausittain	Kunta/koulu, sukupuoli	Kouluterveyskysely 8.–9. lk
Lasten lukutaito	Paljon vaikeuksia lukemisessa	Kunta/koulu, sukupuoli	Kouluterveyskysely 4–5. lk
Nuorten lukutaito	Vaikeuksia lukemista vaativissa tehtävissä	Kunta/koulu, sukupuoli	Kouluterveyskysely 8.–9. lk; lukio, ao

Myös muita tietolähteitä kannattaa hyödyntää

Kansallisesti koottava tieto	Kunnassa koottava tieto	Kirjaston tieto	Käyttäjätieto	Sidosryhmätieto
Kansalliset tilastot	Hyvinvointi kertomus	Itsearviointi	Käyttäjäkysely	Kunnan sisäinen palaute ja tieto
Kansalliset väestökyselyt	Kuntalais- ja hyvinvointi kyselyt	Omista rekistereistä koottava tieto	Palaute-tieto	Muiden sidosryhmien palaute ja tieto
TEA-viisari, peruspalveluiden arviointi	Kulttuuri- ja vapaa-aikakyselyt	Oma arviointi- ja johtamis-tieto	Asiakas-palvelun kokemus-tieto	Asiakas-palvelun kokemus-tieto

Esimerkki käyttäjäkyselyn toteuttamisesta

1. Kyselyn valmistelu

- **Käykää kysely läpi ja lisätkää tarvittaessa omia kysymyksiä**
- Pidä lomake lyhyenä
- **Syötä kysely sähköiseen järjestelmään**, mahd. arvontalomake erikseen
- Päätä ja käännä kieliversiot
- **Tulostakaa paperilomakkeita**

Testaa ja avaa kysely. Varmista toimivuus mobiilisti ja tabletilla

Varmista tietosuojaselosteen tarve (arvonta)

Päätä kunnianhimon taso

2. Kyselyn levittäminen

Kirjaa **levityssuunnitelmaan** yleinen viestintä (some, julisteet, tabletti ym.) sekä kohdennetut keräystavat (haastattelut, ryhmät, tilaisuudet).

Toteuta levityssuunnitelman toimet. **Haastattele, muistuta, innosta.** Hyödynnä mahdollisuus kuunnella.

Seuraa vastausten jakaumaa: millaisia ihmisiä tai mitä alueita voisi aktivoida vielä lisää

Huolehdi paperilomakkeista.

3. Aineiston kokoaminen

Sulje sähköinen kysely. Syötä paperilomakkeet sähköiseen järjestelmään toimipistetasolla (jotta avovastaukset tulevat oikeiden ihmisten lukemaksi)

4. Arvonta

Jos käytit arvontaa, suorita se ja poista henkilötiedot käytön jälkeen.

5. Analyysin yleiskuva

Tee yleiskatsaus esim. sähköisen järjestelmän raporttitoiminnolla.

Kuka vastasi, ketä ei tavoitettu? Mikä oli odotettua, mikä yllätti? Mitä pitäisi tarkastella erikseen?

6. Tarkempi analyysi

Päätäkää asiat, joita halutaan tässä vaiheessa analysoida tarkemmin, esim. -toimipisteiden väliset erot - Ikäryhmien väliset erot

Säilytä aineisto – sitä tarvitaan myöhemmin vertailuun tai lisäanalyyysiin.

Analysoi kyselyaineisto kyselyjärjestelmässä, Excelillä tai muulla analyysityökalulla.

Tee tarvittavat graafit, taulukot tai kartat.

Tulkitkaa yhdessä tuloksia. Mitä se kertoo? Miten kokemukset ja avovastaukset selittävät tietoa? Mitä tai ketä pitäisi ymmärtää paremmin tulevaisuudessa?

Mitkä ovat käyttötarpeen kannalta keskeiset huomiot ja tulokset?

7. Hyödynnä tulokset

Viesti tuloksista käyttäjille uutisella, blogilla tai vaikka julisteella. Tee näkyväksi, että vastauksilla oli merkitystä.

Hyödynnä tuloksia sisäisessä kehittämisessä, vaikuttamisessa ja toiminnan suunnittelussa.

Analyysi

Eri tapoja analysoida dataa

- » **Muutos:** miten mitattava ilmiö muuttuu, onko muutoksen suunta tai kulma vaihtunut?
- » **Vertailu:** miten mitattava ilmiö vaihtelee toimipisteiden tai kuntien välillä?
- » **Ryhmittely:** miten eri ihmisryhmät näkyvät aineistoissa? Miten tavoittavuus eroaa muiden kuntapalveluiden asiakasryhmistä?
- » **Aukot:** mistä asiasta tai ihmisryhmästä ei tiedetä? Mistä asiaa voi kysyä ja syventää?
- » **Avoin palaute:** mitä asioita avoimista vastauksista voi nostaa kehittämisen kohteeksi?

Huomaa kuitenkin: tärkeää ei ole hyvä kysymys, vaan osuva, kattava ja hyödyllinen vastaus

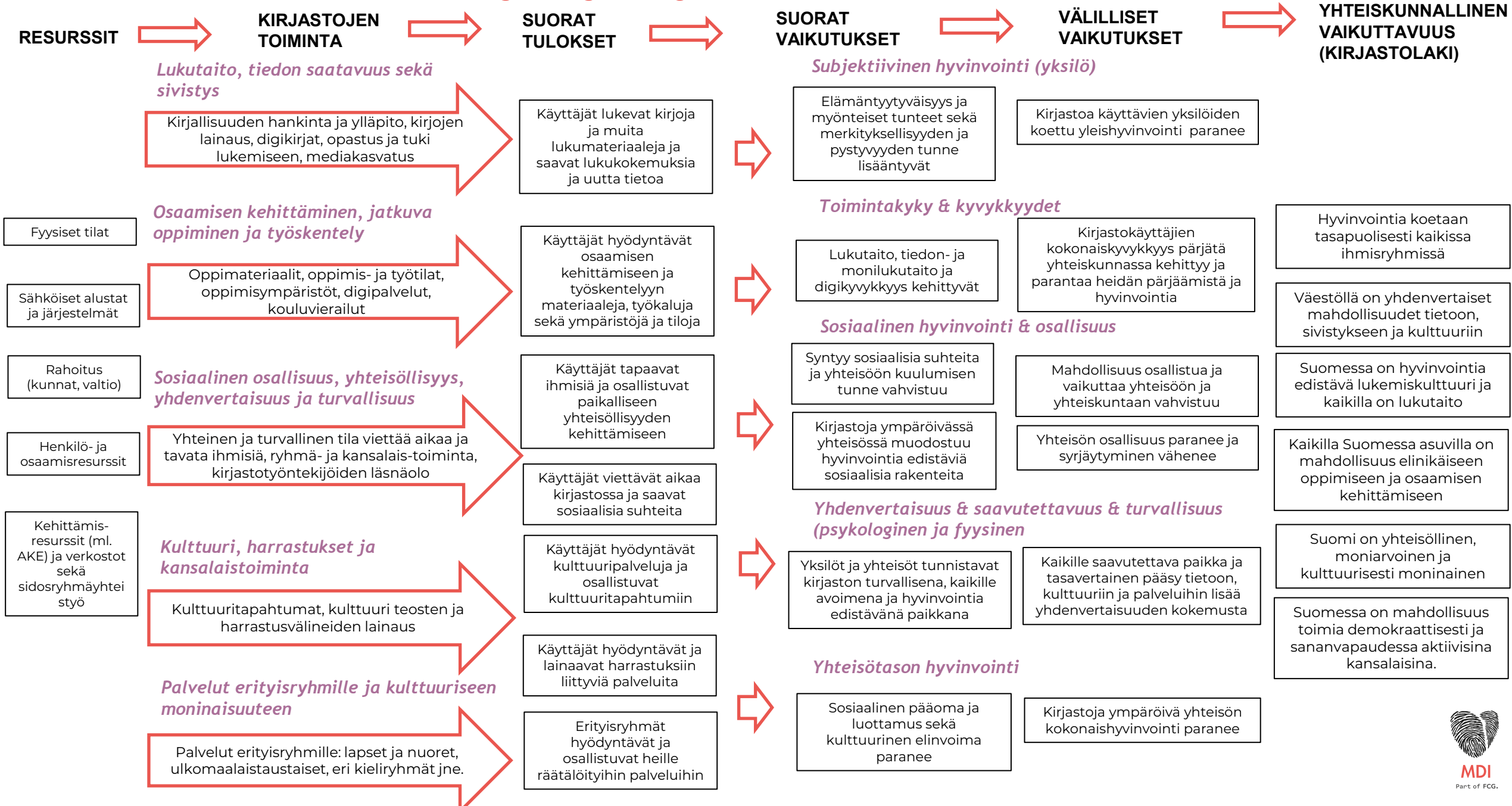
- » Mittarit on koottu tarjolla olevista kysymyksistä, mutta niiden data ei välttämättä (vielä) riitä hyvään analyysiin
- » Tyypillisiä datan ongelmia ovat:
 - **Reikäisyys:** tietoja ei ole kerätty systemaattisesti, vaan tiedoissa on aukkoja
 - **Vinoutuneisuus:** vastaajat eivät edusta tasaisesti käyttäjiä/väestöä, vaan niissä korostuvat vastaamiseen motivoituneet ihmiset
 - **Vastausmäärien pienuus:** merkitykselliset erot eivät synny käyttäjien kokonaisuudessa, vaan osajoukoissa, mutta vastaajamäärät eivät riitä näiden tarkasteluun
 - **Yhteisvaikutus** kirjastopalvelut on vain yksi pieni vaikuttava tekijä isojen ilmiöiden kokonaisuudessa

Tulkinta

Sido tulkinta vaikutuspolkuun

1. Lukutaito, tiedon saatavuus ja sivistys
2. Osaamisen kehittäminen, jatkuva oppiminen ja työskentely
3. Sosiaalinen osallisuus, yhteisöllisyys ja turvallisuus
4. Kulttuuri ja harrastukset
5. Palvelut erityisryhmille ja kulttuuriseen moninaisuuteen

Kirjastojen hyvinvointivaikutukset

Yhteenveto

Kaikkea ei kannata ahmia

- » **Aloita kysymyksestä, älä mittarista**
 - Mieti ensin mitä haluat ymmärtää tai kehittää
 - Valitse mittarit vasta sen jälkeen
- » **Kaikkea ei tarvitse mitata**
 - Valitse **1-2 keskeistä teemaa vaikutuspoluista** ja muutama mittari
 - Pienikin analyysi voi tuottaa arvokasta tietoa
- » **Mittareiden arvo syntyy tulkinnasta**
 - Data ei vielä kerro vaikutuksista
 - Merkitys syntyy, kun tuloksia **tulkitaan yhdessä ja hyödynnetään kehittämisessä ja viestinnässä**

Oli ilo!

Oli ilo!

mdi.fi

[@MDIfriends](https://www.instagram.com/MDIfriends)

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI

MDI

Part of FCG.